

Panun rakinoita

Auringon nousun maa.

Nuori Taatu Vahlstén — Vaaskivenä sittemmin kannuksensa ansainnut — käyttää jo 1934 Pohjois-Pohjanmaan

Heikki Toppila.

Maakuntaliiton vuosikirjassa meille kaikille oulunseutulaisille tutusta lakeusmaisemasta sanontaa "Lämingan kirjalliseksi tullut keto-avaruus". Eräässä mielessä tuo sanonta on ehkä oikeakin, sillä esim. Koskenniemien nuoruudenrunoudessa on paljon tuota meille kaikille tut-

tua kajasta, "joka auringon nousun ja laskun aikana vaipuu liminkalaisten niittyjen korsjiin", kuten Vaaskivi mainitussa kirjoituksessaan "Kahden pohjois-pohjalaisen kirjailijan lakeuskuva" toteaa. Vielä paljon huomattavampi asema on noilla lakeuksilla toisen samassa yhteydessä käsitellyn pohjalaisen, Heikki Toppilan, tuotannossa, mutta silti sanonta "kirjallinen" Lämingan lakeuksista on vielä ennenaikainen, sillä päinvastoin joutuu kotimaakunnan kirjallisia ilmaisuja seuraileva toteamaan, etä tämä omalaatuinen maakunnanosamme, yleensä Oulusta etelään leviävä maaseutu, on jäänyt yllättävän vähälle kaunokirjallisuudessamme, ainakin huomioonottaen tämän viljaseudun määrän.

No, oli tämän asian laita nyt miten hyvänsä, tähän asti huo-

mattavimman ja samalla korkeimmalla ilmauksensa saa Lämingan lakeus kirjallisuudessamme Heikki Toppilan romaani "Auringon nousun maa". Tämä jo aikoinaan arvostelumenestyksen saavuttanut teos, jota olisin halukas piämään tekiänsä korkeimpana saavutuksena, ilmestyi joulukuksi uutena ja upeana loistopainoksena, jonka kuvituksesta vastaa Veikko Vionoja, äskeisen pohjalaisen taiteilijain näyttelyn (Helsingissä) huomattavimpia nimiä.

Toppilahan on voimakkaitten värien mies, ja hänen parhaat teoksensa enteina ja tunnusmerkein ikäänkuin suggeroivat lukijan. Valot ja varjot vaihtelevat jyrkästi, koko tunnelma on yliluonnollinen, jokainen heki voi tuoda näyttämölle uuden ihmeen. Kesäinen yö, joka teoksessa "Auringon nousun maa" on ajallisesti tapahtumien rajoittaja, on omiaan juuri toppilamaiselle kuvaukselle ja kerronnalle antamaan "tunnelmaa". Ja jotain yliluonnollista,

taikurimaistahan! Se kunkin meidän mieleen on jäänyt keisäristä östä, yksin tai kaksin katsoista. Tätä uutta kuvitettua teosta selaillessaan etsii lukija luonnollisesti kuvituksesta samaa tunnelmaa, jonka hän tuntee kirjasta, ja hän tapaa sen myös. Vionoja on todella tavoittanut sekä tuon veripunaisen auringonnousun hetken värisyttävän tunnelman että yön hämärimmän ja herkimmän hetken valjun tunnelman, jota parhaiten kuvaa joku kalpea tyttö kesäöistä ikkunaa vasten. Samoin ukot ja akat, Toppilan tutut hahmot, elävät hänet kuvissaan. Toppilan kirja on saanut arvoisensa kuvituksen ja yleensä ulkoasun.

Merkillinen opus itse asiassa tuo "Auringon nousun maa"! Siinä on herkintä runoa kesken räikeimmän arkiproosan, siinä on eläviä ihmisiä, luuta ja liha, vaikka heistä monet samalla liikkuvat ikäänkuin varjojen maassa, tämän olevaisuuden ulkopuolella, seurusel-

vanlaista tunnelmaa en ole elänyt muiden kuin Haanpään seurassa, mutta niinpä nämä molemmat kirjailijat ponnistavatkin suurinpiirtein samalta pohjalta, samalta kotikamaralta ja ammenavat kielivaransa saman kansan keskuudesta.

Yhtäällä maisema: "Aurinko painui juuri kauas mereen, ja pihamaa, maantie ja jokiahde olivat kuin taian lumoamat. Kullankirkkaana hohti sannalettu maantie, ja joki kuoli kuin salin suuri peili mahtavan tummana, tuhansin värein heijottavan rantalepikön reunustamana." Toisaalla ihminen, kuolonsairas, kokoonkuivettu Vesi-Maija "katseli valkoista retonkipukuaan, sitä entisaikaista retonkipukuaan, joka oli jo hieman tuhraantunut" — unia näki: "Nyt hän aikoi pukea sen päällensä, kikavalkoisen puhtaan puvun... Ja hän meni luhtiin, tervehti miaten Mikkoa ja kiipesi yläsillalle..."

Sellainen se on, matka auringon nousun maahan...

P a n u.